

Talesprog og **Intensive Interaction**

**En e-bog om ord, lyde og verbale dialoger
som en del af Intensive Interaction-aktiviteter**

SAMARBEJDSPARTNER MED INTENSIVE INTERACTION INSTITUTE, UK

Talesprog og Intensive Interaction

I den første bog om Intensive Interaction: "Access to Communication" (Dave Hewett og Melanie Nind 1994, David Fulton Publishers) beskrives *det basale grundlag for kommunikation* som en række elementer, der danner forudsætningen for, at vi mennesker kan kommunikere – og som det grundlag, de fleste af os lærer, før vi lærer at tale.

Mange med handicap har brug for at lære mere om dette basale grundlag for kommunikation. Det gælder, hvor der er intet eller lidt talesprog, men også for mange med veludviklet eller omfattende talesprog. Hvis man har et kommunikativt handicap, kan man godt være 'præverbal' når det kommer til det basale grundlag for kommunikation. Det er netop behovet for at udvikle det basale grundlag for kommunikation, der kan gøre kommunikation vanskelig, selv om personen har noget eller endda meget talesprog.

Der er ikke principielt set forskel på at bruge Intensive Interaction med personer med og uden talesprog. Det er klart, at en udbygget samtale om solsystemet på overfladen kan se anderledes ud end en ordløs aktivitet, hvor to mennesker lader sand glide gennem fingrene. Men den dybe struktur af de to aktiviteter er den samme: to mennesker, der gensidigt og glædesfyldt deler en aktivitet.

Men talesprog kan få os til at flytte fokus væk fra kommunikationens basale grundlag – væk fra den dybe struktur i kommunikationen. Vi kan blive i tvivl om, hvordan vi skal respondere på talesprog, når vi laver Intensive Interaction.

E-bogen handler om, hvordan vi kreativt og udviklingsstøttende kan forholde os til talesprog som en del af Intensive Interaction-aktiviteter. Den indeholder også to praksiseksempler, hvor talesprog indgår på meget forskellige vis. Håbet er, at du kan bruge eksemplerne til at reflektere over dine egne erfaringer!

Venlig hilsen

Ditte Rose Andersen

Psykolog (cand.psych.aut)

Intensive Interaction-koordinator og ejer

Intensive Interaction Danmark

Det basale grundlag for kommunikation

Intensive Interaction fokuserer på det basale grundlag for kommunikation (Nind & Hewett 1994):

Fælles handlingssekvenser og turtagning

Overhovedet at lægge mærke til andre mennesker, kunne rette opmærksomheden mod dem, dele aktiviteter med dem.

Alle aspekter af kommunikation: Blikkontakt, ansigtsudtryk, fysisk kontakt, stemmen, kropssprog osv.

Både konkrete og mere uhåndgribelige aspekter af kommunikationen: følelser, dele oplevelser, bekræfte hinanden, arousalregulering.
Dybest set: at lytte og blive lyttet til.

Det basale grundlag for kommunikation

Men dem, vi laver Intensive Interaction sammen med, kan sagtens have veludviklede eller spirende verbale sprogfærdigheder. Hvordan forholder man sig til det?

Som kommunikation – på linje med al den anden kommunikation, du bemærker og understøtter i Intensive Interaction.

Så, når det menneske, du arbejder med, bruger verbalt sprog, så læg fortsat vægt på al den ikke-verbale kommunikation og afstem indhold, rytme, tempo og intensitet.

Når du afstemmer dig, sker der følgende:

- **Tempoet** bliver det rette tempo, fordi det er den andens tempo: Hun eller han kan følge med.
- **Indholdet** bliver interessant og forståeligt, fordi du tilpasser indholdet til det, den anden allerede ved, forstår og er optaget af
- **Kompleksiteten** er passende, fordi du kommer med svar, der er simple og passer til de handlinger, udspil og input, den anden kommer med.

Når du afstemmer dig til den anden, arbejder du derfor hele tiden på at opbygge en aktivitet, der er forståelig, interessant, relevant, motiverende og meningsfuld for den anden. Og hun eller han oplever hele tiden at få indflydelse på aktiviteter og samspil. Det er ikke svært at se, hvordan det betyder et optimalt læringsmiljø for det barn eller den voksne, du arbejder med.

Men som en del af det at afstemme dig, er det en god idé at være opmærksom på alle personens forsøg på og udforskning af at bruge stemmen. Og selv når personen siger lyde, der tydeligvis er meningsbærende, men samtidig svære for dig at forstå, er det vigtigt at tune sig ind og give lydhøre svar.

Nogle gange kan det være meget effektivt bare at sige, "Ja, lad os gøre det" eller "Ja, det lyder godt, vis mig det" både med og uden ord. Andre gange at lade den anden tale i lang tid men med en særlig lydhørhed og opmærksomhed på andre dele af kommunikationen.

Eksempel fra praksis 1: "Ja, lad os gøre det"

Jeg arbejdede med en ung mand, som blev ved med at sige "Fabana" en hel masse gange. Vi var i hans rum på skolen og i gang med en dialog med både gestus, ansigtsudtryk, blikkontakt, klappen og holden i hånden. Det var tydeligt, at han på det her tidspunkt i forløbet var kommunikativt "på".

Og så var det ret tydeligt, at han var insisterende med det her "Fabana," som jeg bare ikke forstod.

Jeg vidste, at jeg gerne ville 'møde ham' og vise at jeg forstod hans kommunikative intentioner. Det var også ret klart, at det ikke kun var en leg med turtagning, hvor jeg skulle gentage, hvad han sagde. På det her tidspunkt i forløbet, havde han opbygget en vis tillid til, at han kunne kommunikere med mig; der var blikkontakt, gestus, brug af ansigtsudtryk og han viste tydeligt, at jeg var en han kunne tale med.

Men han viste også, at der var noget konkret og specifikt, han gerne ville. I vores dialog gik det op for mig, at jeg ikke ville kunne gætte, hvad det var for et ord, han sagde.

Til sidst sagde jeg, "Ja, vis mig det," uden at vide, hvor det ville lede ham eller mig hen. Jeg rakte hånden blødt og åbent ud, han tog den glad og førte mig hele vejen gennem skolen ud på legepladsen, hvor det viste sig, at der var kommet en helt ny svævebane!

Principperne fra Intensive Interaction hjalp mig med at bevare åbenheden, og tilgængeligheden, selv om jeg ikke umiddelbart forstod ham. Det er fordi Intensive Interaction først og fremmest fokuserer på at være lydhør og opbygge kommunikationen. Jeg var med på, at han havde en slags dagsorden; noget, han gerne ville. Men jeg havde ikke selv en anden dagsorden, som kom i vejen for kontakten; jeg bad ham ikke om fx at udtrykke sig på en anden måde og gav ham heller ikke specifikke valgmuligheder. I stedet bevarede jeg kontakten og gav ham responser, der byggede oven på hans egen kommunikation.

Ad snørklede veje ledte åbenheden og kreativiteten os netop til en situation, hvor hans mere konkrete, verbale kommunikation blev forstået.

Vores lille tur fra sofaen og rummet gennem skolen ud til skolegården var samtidig en vandring gennem de mange lag, der udgør en både effektiv, glædesfyldt, meningsfuld og gensidig kommunikation.

Eksempel fra praksis 2: "Hvad ville du tale med mig om?"

Et andet ungt menneske, ca. 14 år, som gik på specialskole for normalt begavede elever med autisme. Hun var henvist til mig, fordi de voksne omkring hende mistænkte depression og havde hørt hende lufte selvmordstanker.

Hun havde infantil autisme og et meget veludviklet talesprog. Hun var også kendt for at tale længe om sine yndlingsemner. De voksne havde udviklet en praksis med at sætte tid på, hvor længe, hun kunne tale om yndlingsemnet. Når der var gået fx 20 minutter på hendes "timetimer" måtte den voksne så sætte noget på dagsordenen. På den blev det styret, hvornår, der skulle skiftes emne.

Jeg valgte at gøre noget andet i vores første terapisesession. Det gjorde jeg bl.a. fordi jeg ved, at mennesker med autisme ofte har mange, mange erfaringer med, at andre strukturer og sætte en dagsorden. De er meget ofte vant til at følge instruktioner og har ofte færre erfaringer med, at de selv har indflydelse på samspillets indhold, længde, intensitet, tempo osv.

Jeg tror, det er noget af det, der kan bidrage til, at man enten ikke ønsker at være en del af sociale samspil eller i hvert fald har meget svært ved det. Det er den slags erfaringer, tænker jeg, der kan få autistiske mennesker til at virke som nogen, der ikke magter eller ikke kan engageres i sociale samspil.

Og for den, der taler med personen, kan det, at man ikke får tunet sig ind på hinanden, betyde, at samtalen bliver præget af, at ingen af parterne rigtig ved, hvornår det er ens 'tur'. Konsekvensen kan enten blive en ukoordineret talestrøm, tavshed eller spørgsmål-svar uden dynamik. Måske er det derfor, man kan finde på at sætte tid på yndlingsemnet – et forsøg på at skabe plads til begge parter.

Med dette unge menneske var det vigtigt for mig, at uanset hvad hun kom ind ad døren med, så ville jeg gøre mere ud af at lytte end af at bestemme, sætte rammer og 'tale om det vigtigste' – også ud fra tanken om, at jeg nok ikke kunne vide, hvad det vigtigste var, før vi havde mødt hinanden.

Så jeg satte ikke noget ur til, da hun begyndte at fortælle om handlingen i en bestemt film. En handling, som hun fandt meget ulogisk. Jeg lyttede – på samme måde, som jeg lytter til mennesker med mere begrænset talesprog. Det vil sige, at jeg både lyttede til indholdet; en diskussion af manglen på logik i denne film; og jeg lyttede til rytmen, vejtrækning, gestus, blikkontakt, mens hun fortalte. Jeg lod hende være guide i en

verden, hun kendte bedre end jeg. Jeg var tilbageholdende, observerende og lod mine bidrag til samspillet komme "ud af" noget, hun sagde.

Det betød, at jeg ventede længe, før jeg stillede spørgsmål, men jeg responderede undervejs på hendes ikke-verbale signaler, og jeg forsøgte at afstemme mit toneleje og mit tempo til hendes. I begyndelsen talte hun meget, ret hastigt og på en måde også lidt uengageret i det, hun selv sagde.

Jeg lagde nøje mærke til, hvor hurtigt hun talte, og da vi mange gange havde vendt problemstillingen med filmens handling (gentagelse! – præcis som i andre Intensive Interaction-aktiviteter), bemærkede jeg en bedre blikkontakt, et langsommere tempo, flere pauser pigen.

Et tempo, der til sidst blev så langsomt, at hun stoppede helt op. Hun så direkte på mig og spurgte: "Hvad var det, du gerne ville tale med mig om?"

Dette skridt, hvor vi gik videre til en anden dagsorden, noget nyt – og noget mindre trygt – skete ikke efter et antal minutter, der var fastsat af mig på et ur (fx 20 minutter). Dette skridt skete efter ca. 35 minutter, hvor vi havde haft en Intensive Interaction-session, hvor tale indgik som en naturlig og vigtig del af aktiviteten. 35 minutter, hvor pigen bevægede sig i et kendt område, fik lov at føre, have indflydelse på samspillet, erfare, at hendes handlinger, interesser og måde at nærme sig på var gyldig og vigtig. 35 minutter, der gav hende tryghed til at bevæge sig ud på mindre sikker grund, når hun var parat.

Jeg fortalte, hende, hvorfor de voksne havde henvist hende til mig. Hun sagde, ja, det var rigtigt. Der var de her alvorlige ting i hendes liv. De plagede hende, og hun ville gerne tale med mig om dem. Vi gik selvfølgelig over den 'fastsatte tid' den dag, og det blev indledningen til et forløb, hvor vi fortsatte med at samarbejde om det, der var vigtigt for hende.

Talesprog og Intensive Interaction – tanker til inspiration

- Husk at for at blive god til at kommunikere har man brug for vedvarende at få det budskab, at man på en måde allerede er det. Det vil sige budskabet om, at andre lytter til dig!
- Du kan især prøve at fornemme, hvad ordene eller lydene betyder i den andens verden.
- Her kan du være opmærksom på både indholdet i det, hun eller han siger og på måden, hun eller han siger det på. Og på resten af personens signaler, handlinger, bevægelser, vejtrækning osv.
- Eksperimentér med forskellige svar. Nogle gange er et godt svar at gentage lige præcis den lyd, den anden siger – andre gange giver det mening bare at give et svar med ord. Eller at sige det ord, hun eller han prøver at sige (men prøv ikke at rette på ham eller hende).
- Det at lytte og respondere kan ske på mange måder, afhængigt af personens sprogniveau, interesser, situationen, humør m.v.
- Hvis personen har et veludviklet talesprog, kan du minde dig selv om, at du kan understøtte meningsfuldt og udviklingsrelevant samvær, hvor den anden får mulighed for at udforske alle kommunikationens finurligheder, herunder udforskning af sin egen stemme, dens toneleje, volumen, rytme osv.
- Du kan hjælpe personen med dette ved selv at respondere på variationerne i volumen, tempo, rytme osv. Fx ved selv tale langsomt, når personen gør det.
- Det kan gøre personen bevidst om disse variationer, og ved at følge både indhold, rytme, volumen og tempo får du også mulighed for på egen krop at erfare, hvordan kommunikationen giver mening for den anden – og effektivt at sende budskabet om, at du ved, den er det, og at du ikke har travlt.
- Er hun eller han optaget af lyden af bestemte ord? Føles det godt at sige eller høre det?
- Udtrykker den anden et konkret behov? Hvordan kan du hjælpe med dette – og hvordan kan du bekræfte kommunikationen, selv hvis du ikke kan opfylde behovet?
- Forsøger den anden at dele en særlig interesse med dig? Hvordan kan du respondere på både indholdet og resten af kommunikationen?
- Handler det om at dele følelser med dig? Hvordan kan du svare på dette?
- Glem ikke at betragte den anden, når du besvarer ikke-verbal kommunikation. Var det svar, du kom med et "godt svar"? Var det et svar, den anden forstod?

Kilder og ressourcer

Alle billeder af Ulla Rose Andersen – kilden er ”Håndbog i Intensive Interaction” (Dave Hewett, Graham Firth, Mark Barber, Tandy Harrison) som udkommer på CDR-forlag i efteråret 2015. Hvis du ønsker besked, når den udkommer, kan du sende en mail til info@intensiveinteraction.dk

Se mere om Intensive Interaction på www.intensiveinteraction.dk, hvor du både finder videoer om tilgangen generelt og om dens fordele i forhold til mennesker med autisme.

Fra www.intensiveinteraction.dk kan du også downloade e-bogen ”MiniGuide til Intensive Interaction.